РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., второк 23-го січня 1917. Ч. 9. VOL. XXV. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, January 23, 1917. No. 9.

УСПІХИ СОЮЗНИХ ВІЙСК НАД СЕРЕТОМ.

СОЮЗНІ ВІЙСКА ЗДОБУЛИ НІНЕШТІ І ПРИМІСТОК НАД СЕРЕТОМ. -- 1.000 ПОЛОНЕНИХ.

Зловлений корабель „Яровдейл" з 469 полоненими в німецькій пристани.

НА АТЛЯНТІЙСЬКІМ ОКЕАНІ ЗОВСІМ ЗДЕРЖАНО РУХ КОРАБЕЛЬНИЙ.

НА МОРИ:

КОРАБЕЛЬ „ЯРОВДЕЙЛ" З 469 ПОЛОНЕНИМИ І ВЕЛИКОЮ ДОБИЧЕЮ В НІМЕЦЬКІЙ ПРИСТАНИ.

БЕРЛІН, 19. січня. — **Англійський корабель „Яровдейл" (5.600 тон) прибув дня 31. грудня до пристани під командою корабельного поручника Бадевіца і 16 німецьких моряків.**

На покладі корабля находить ся 469 пасажирів і моряків зі 7 англійських і одного норвеського корабля, затоплених німецьким кружляком на Атлянтійськім океані. На корабли находить ся також значна скількість воєнної добичі.

Набори затоплених кораблів складали ся головно з воєнних матеріялів і поживи, яку везено з Америки для держав аліянтів. Між иншим найдено на кораблях 6.000 тон пшениці, 2.000 тон муки і 1.900 коний.

Набір корабля „Яровдейл" складав ся з 117 самоходів, 6.300 скринь патронів, 30.000 звоїв кільчастого дроту, 3.300 тон сталевих штаб, великої скількости мяса, солонини і ковбас.

Три англійські кораблї, які затоплено, були зоружені. Між людьми, взятими в полон, 103 походить з невтральних держав.

Прибуте корабля „Яровдейл" держано дотепер в тайні з причин військових. Також у великій тайні бережуть військові власти спосіб, в який корабель перебив ся крізь лінію англійських кораблів.

Урядова вість про прибуте сего корабля викликала в Німеччині велику радість і одушевлене.

Англійські власти, хоч знали про втрати своїх кораблів, держали все те в тайні і признали ся допера тоді, коли в невтральних державах появили ся вісти про прибуте корабля „Гудсон Мару" до Пернамбуко (в Бразилії).

„ЯРОВДЕЙЛ" В НІМЕЦЬКІЙ ПРИСТАНИ СВІНЕМІНДЕ.

АМСТЕРДАМ, 20. січня. — **З Берліна доносять урядово, що зловлений англійський корабель прибув з полоненими і вартісною воєнною добичею до німецької пристани Свінемінде (над Балтійським морем, на північнім побережу Померанії).**

Вартість воєнної добичі оцінюють найменьше на 2 міліони долярів.

20 АНГЛІЙСЬКИХ КОРАБЛІВ В ПОГОНИ ЗА НІМЕЦЬКИМ КРУЖЛЯКОМ.

ЛОНДОН, 19. січня. — Англійська адміралїція видала приказ своїм ескадрам перешукати Антлянтійський океан, щоби уможливити дальшу плавбу між Америкою а Европою. **В погони за кораблем візьме участь найменьше 20 воєнних кораблів.**

Покищо англійські власти здержали відїзд 50 кораблів.

Військові круги висловлюють малу надію на успішну погоню. Один військовий знавець заявив: „Сего розбійника шукати по широкім океані то тесаме, що шукати голки в копиці сїна".

ЗАГАДОЧНИЙ НІМЕЦЬКИЙ КРУЖЛЯК.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО, 20. січня. — **Про вигляд німецького кружляка, який накоїв стільки лиха торговельній фльоті аліянтів, нема ніяких певних вістий. Оповідання полонених є під тим зглядом розбіжні.**

Після їх оповідань згаданий корабель має від 1 до 4 коминів. Припускають, що він може змінювати число коминів після потреби. Одні оповідають, що він є краски білої, инші знова, що є краски чорної. Разом з ним мають находити ся також три воєнні підводні лодки, заосмотрені торпедовими приладами. Тому й погоня за ним представляє поважну небезпеку.

Командантам затоплених кораблів вручено посвідки на затоплене їх кораблів. Деякі з них мають підпис „Вольф" (вовк).

Скорість німецького кружляка виносить 25 морських миль на годину.

„ВЕЛИКА НЕСПОДІВАНКА ДЛЯ АНГЛІЙЦІВ".

НЮ ЙОРК, Н. Й. Американський воєнний кореспондент карло Г. фон Віґанд, який прибув на короткий відпочинок до Ню Йорку, оповідає отсе:

„Після всякої правдоподібности німецький кружляк, який гуляє по Атлянтійськім океані, є тою „великою несподіванкою для Англійців", про яку я чув постійно в місяци падолисті в офіцирських кругах в часі мого побуту в Берлїні.

„Один із офіцирів маринарки оповідав мені, що по подвигах підводної лодки „53" (німецька воєнна підводна лодка, яка затопила коло берегів Америки 10 торговельних кораблів в протягу двох днів) прийдуть нові несподіванки, котрі будуть прикрі зарівно для англійської зарозумілости, як і для англійської кишені. В офіцирських кругах була часто бесіда, що не один, але три дуже скорі кораблї є на укінченю.

„Ґраф Дона, славний командант корабля „Мева", на мій запит, чи буде пробувати ще раз щастя зі своїм кораблем, відповів мені: „Ще ні, але маю надію, що вже небаром". Се було з початком місяця падолиста. В кілька днів опісля ґраф Дона опустив Берлін і я його більше не видів. Припускаю, що він є тепер комендантом німецького кружляка, який в останних часах зробив се велике знищене поміж англійськими кораблями.

„Підприємчивість, помисловість і спосібність творити ріжні несподіванки — отсе головні цїхи німецької фльоти підчас теперішної війни.

„Зовсім не треба дивувати ся, коли в протягу найблизших кількох тижнів телеграми принесуть вістку, що один або більше німецьких дуже скорих кораблів покажеть ся в таких сторонах, де їх може ніхто ніколи не надіяв ся".

СПОСОБИ НІМЕЦЬКОГО КРУЖЛЯКА.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО, 19. січня. — **Дуже точну історію про методи, яких уживає німецький кружляк при топленю кораблів, оповідає капітан, комендант затопленого корабля „Радноршір", який прибув з прочими полоненими на корабли „Гудсон Мару" до Пернамбуко. Оповідане звучить:**

„Дня 7. січня о год. 10.30 в ночи по відїзді з Пернамбуко побачили ми в далекій віддали якийсь корабель. Наш корабель, одержавши пересторогу перед німецьким кружляком, плив тоді без сьвітел. І скоро ми його лише побачили, змінили сейчас свій напрям.

„Небавом побачили ми два чужі кораблї і знова змінили напрям в надії, що вдасть ся нам серед темряви неспостережено уйти перед грозячою небезпекою. Однак чужі кораблї нас мабуть спостерегли помимо браку сьвітел, бо з цїлою силою пари пустили ся плисти в напрямі нашого корабля.

„Я видав тоді приказ палити сильно під кітлами і робив усе, щоби лише втечи. Та наш корабель при скорости всього 10 миль на годину не міг оминути нещастя, бо ворожі кораблї зближали ся зі скоростию 18 миль на годину. В короткім часі вони нас дігнали. Коли чужі кораблї допливали до нашого корабля, я видав алярм, аби кождий на покладі заосмотрив себе в ратунковий пояс. Ми вже тоді були зовсім певні, що тими чужими кораблями є кораблї німецькі, перед котрими нас остерігали.

„Наш корабель станув. В кілька хвиль опісля війшло на наш корабель 6 німецьких офіцирів і 20 моряків. Вони обняли команду над моїм кораблем і на їх приказ наша залога мусїла переносити на німецький корабель значні засоби кави і поживи. Відтак німецький командант визначив нам час, щоби ми позбирали і попакували свої річи. Доперва тоді опустили ми корабель, всївши до спущених на воду лодок.

„Тимчасом німецькі моряки заходили ся коло приготовлень в цїли затопленя корабля. На переді і на заді корабля заложили вони по одній бомбі. Коли вже всї опустили корабель, наступив вибух. О год. 2.45 в ночи корабель пійшов на дно моря.

„Я бачив ще топлене трох инших кораблів; два кораблї затопили Німці 9. січня, а один 10. січня. Затоплене тих кораблів відбувало ся точно в такийсамий спосіб, як затоплене нашого.

„Коли затоплене корабля відбувало ся в денну пору, то один моряк німецької залоги спокійно і систематично крутив корбою кінематоґрафічного апарату, здіймаючи движимі фотоґрафії („мувінґ-пікчерс") з потопаючого корабля.

„Оповідав мені командант німецького кружляка, що одержав приказ від своїх властий, аби з найбільшою обережностию дбати про те, щоб не було жадних страт в людях.

„Нас держали під покладом корабля. В кімнатах бракувало воздуха і була велика тїснота. Ми були приневолені через 5 днів спати разом з Гіндусами і з иншими півдикунами. Опісля німецький кружляк зловив японський корабель „Гудсон Мару" і всїх нас переведено на сей корабель.

„На корабли „Гудсон Мару" був скупий засіб води і сушеного хлїба, який заледви міг вистарчити на дорогу до Пернамбуко.

„Дня 17. січня „Гудсон Мару" висадив нас в пристани Пернамбуко.

„Зловлене нашого корабля, „Раднормшір", мало місце у віддаленю 100 миль на Пернамбуко".

ВІЙНА З РОСІЄЮ:

СОЮЗНІ ВІЙСКА ЗДОБУЛИ НІНЕШТІ НАД СЕРЕТОМ. — 400 ПОЛОНЕНИХ МОСКАЛІВ.

БЕРЛІН, 20. січня. — **Союзні війска здобули вчера приступом місто Нінешті над Серетом.**

На північ від долини Сузіти відбито напади з дуже тяжкими втратами для Москалів. Притім взято поверх 400 Москалів в полон.

В Галичині і на півночи не зайшли жадні зміни.

Урядовий звіт німецького штабу звучить:

„АРМІЯ МАКЕНЗЕНА: Сніговиця і темрява утруднювала вчера чинність нашої артилерії. Помимо того однак наші війска взяли приступом місцевість Нінешті над Серетом.

„АРМІЯ АРХ. ЙОСИФА: У східних Карпатах, на північ від Бельбор, поменьші відділи Москалів робили безуспішно напади на становища наших війск.

„На північ від долини ріки Сузіти неприятель повторив свої розпучливі напади. Крім кількасот убитих, які лежать перед нашими окопами, втратив неприятель поверх 400 в полонених.

„АРМІЯ КН. ЛЄОПОЛЬДА: В Галичині, на Волини і на півночи не зайшли жадні зміни".

РОСІЙСЬКИЙ ҐЕНЕРАЛ ВИДАВ ПРИКАЗ ВСІХ ПОЛОНЕНИХ УБИВАТИ.

БЕРЛІН, 20. січня. — Полонені салдати в Румунії оповідають:

„Ґенерал, командант 24. російського корпуса, видав розказ до своїх жовнірів, що не сьміють брати нікого в полон. Обовязком салдатів є, поясняв ґенерал, вбити кождого неприятеля, який попадеть ся в його руки. В противнім случаю загрозив ґенерал, що буде непослушних строго карати".

ЗДОБУТЄ ПРИМІСТКА КОЛО НАНЕШТІ НАД СЕРЕТОМ. 556 ПОЛОНЕНИХ.

БЕРЛІН, 21. січня. — **На полудневий схід від Фокшані союзні війска здобули примісток коло Нанешті і прогнали Москалів за ріку Серет.**

Підчас переправи через Серет російські війска потерпіли дуже тяжкі втрати. 556 Москалів взято в полон.

Урядовий німецький звіт звучить:

„АРМІЯ МАКЕНЗЕНА: Дня 19. с. м. союзні війска взяли приступом примісток над Серетом, якого російські війска боронили з великою завзятостию. Нарешті здобуто попереднего дня після рукопашної боротьби на улицях міста.

„Російські війска, які переправляли ся через Серет, попали під огонь наших гармат і машинових крісів, потерпіли тяжкі втрати. Притім полонено 556 Москалів та здобуто 2 машинові кріси і 4 метавки.

„АРМІЯ АРХ. ЙОСИФА: У східних Карпатах напад російських війск на північ від ріки Путни ударемнено при помочи сильного огню наших гармат ще в самім зародку.

„АРМІЯ КН. ЛЄОПОЛЬДА: На схід від Баранович німецькі патрулї перевели напад на передні становища російських війск і повернули зі 17 полоненими".

МОСКАЛІ СТРІЛЯЮТЬ СВОЇХ САЛДАТІВ.

БЕРЛІН, 20. січня. — Салдати 55. сибірського полку піхоти, яких полонено підчас останних битв в околиці Риґи, зізнають отсе:

„Відворот 55. сибірського полку піхоти перемінив ся в утечу. На поміч прибув 54. сибірський полк піхоти і богато утікаючих салдатів вистріляно.

„Один із полонених був сьвідком, як з одної компанії розстріляно 13 салдатів. Полонені 54. сибірського полку потвердили зізнаня салдатів 55. полку".

ПРОПАСТЬ МІЖ ЦАРЕМ А ДУМОЮ ЗБІЛЬШАЄТЬ СЯ.

ПЕТРОГРАД, 20. січня. — **Царським указом відложено засїданя думи аж на 27. лютого.** Се відложенє вважають за перерву у великій політичній драмі Росії.

Сю перерву будуть старати ся використати впливові чинники, щоби привернути можність співділаня правительства зі законодатними тїлами (думою і державною радою).

Останні часті зміни в кабінеті і подїї не позволили на зближенє до себе обох тих сторін. Противно, між ними почала зростати щораз більша пропасть.

Часописи висказують ся з великою зневірою про можливість гармонії серед теперішних обставин. Часопись „Реч" пише: **„Праця думи і державної ради стає щораз більше неможливою".**

„Біржевия Ведомости" заявляють: **„Поголоски про відложенє засїдань думи справдили ся. Є злишним вияснювати, як важною є теперішна хвиля і як далекосягле значінє має під теперішну пору відложенє засїдань думи, хоч би на короткий час".**

—o—

МИРА МОЖНА НАДІЯТИ СЯ ДОПЕРВА ПО ПЕРЕВЕДЕНЮ ВЕЛИКИХ НАСТУПІВ НА ВЕСНІ.

БЕРЛІН, 20. січня. — **Нині нема вже в Німеччині двох гадок щодо можливости заключеня мира. Відповідь аліянтів на мирову ноту президента Вілсона порішила справу мира. Скоре заключенє мира буде залежати тепер від вислїду рішаючих битв в найблизшій будучности.**

Воєнні наради аліянтів в Римі і Лондоні та заповіджена на лютий конференція президентів англійських посілостий позволяють здогадувати ся, що аліянти розпічнуть з весною велику офензиву, і то в першій мірі у Франції і Бельґії. Не є річию виключеною, що аліянти спробують воєнного щастя також і на инших боєвих фронтах, а передівсім в Македонії. Рівночасно готовлять ся до весняних наступів також і держави центральні.

Рішаюча побіда на весну порішить правдоподібно цїлий вислїд війни і спричинить скоре заключене мира.

—o—

ПЯТА ВОЄННА АВСТРІЙСЬКА ПОЗИЧКА ВПОВНІ ПОКРИТА.

ВІДЕНЬ, 20. січня. — **Зголошеня на покритє пятої австрійської позички дали вповні вдоволяючий вислїд. Дотеперішний звіт виказує, що зголошеня перейшли вже суму 4.700,000.000 корон.**

Ся позичка є більша ніж були чотири попередні. Перша позичка виносила 2.217,-000.000; друга 2.688,300.000; трета 4,202,-600.000; четверта 4,520,300.000 корон.

З дочисленем нової позички Австрія затягнула дотепер позички на цїли війни на суму **18.400,000.000 корон;** разом з позичками, затягненими Угорщиною, воєнні позички Австро-Угорщини виносять **26.-000,000.000.**

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодинокe число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всї моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

AMERICAN ASSOCIATION OF FOREIGN LANGUAGE NEWSPAPERS MEMBERSHIP LABEL

За всї оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає. — Рукописи не звертаєть ся.

З біжучої хвилї.

Український Парляментарний Клюб оголосив в „Дїлї" з дня 29. падолиста м. р. відозву до „Українського Народу Галицької Землї".

Дня 5. падолиста — говорить ся у тїй відозві — оголошено цісарське письмо, заповідаюче, що коронний край, званий Галичиною, має одержати так широку автономію і самовладу, щоби лише те належало до Відня, що відносить ся до цілої Австрії, а всї инші краєві справи: господарські, народні, просьвітні і язикові мали би належати на будуче до краєвого сойму у Львові. Отже не парлямент у Відни, вибраний на підставі загального і рівного права виборчого, але галицький куріяльний сойм з польською і панською більшостию мав би в будучности рішати найважнїйші для нас справи і надавати нам закони. Для нас була би на будуче замкнена дорога: представляти наші кривди і поведенє супроти нас наших противників перед лицем Австрії і цїлого сьвіта. Ми маємо бути виключені з австрійського парляменту і видані в руки галицького сойму. З нашого краю повстане неначе друга польська держава побіч відновленого польського королївства, з тою лише ріжницею, що його королем буде цїсар австрійський.

Навівши довші історичні факти про права Українців до галицької землї, маніфест української парляментарної репрезентації кличе:

Український Народе! Скажім правительству всї з цїлого краю, з найменьшого навіть села, просім монарха, щоби не розширювано автономії галицького сойму, щоби ми лишили ся при Австрії і при парляментї у Відни, щоби натомісць подїлено наш край і дано нам український сойм у Львові. Проч з вилученем Галичини! Ми не хочемо польської автономії на нашій землї! Хочемо мати, як доси, своїх послів у віденськім парляментї! Домагаймо ся подїлу краю і українського сойму для української землї в границях Австрії.

З Гаґи доносять на підставі вістий, одержаних з Німеччини, що президент австрійського кабінету, ґр. Клям-Мартініц, і шеф австрійського воєнного бюра для роздїлу поживи, ґен. Гофер, відбули в Берлїнї довшу нараду з німецьким канцлєром Бетман-Ґольвеґом, міністром для заграничних справ Цімерманом і з директором бюра для споживних матеріялів, Адольфом Батоцким.

Предметом нарад було передівсїм полагодженє справ економічних, між иншими також роздїл засобів поживи, здобутих в Румунії. **Крім того була також обговорювана основно справа Галичини.**

Сими днями американське правительство заключило контракт з одною фабрикою амуніції в Анґлїї, яка має достарчити Злученим Державам гарматних куль 14 і 16-цалевого калїбру за суму $3,141.000. Американські фірми жадали по $200 від штуки більше ніж анґлїйська фірма Гадфілдс. Окрім того анґлїйська фабрика зобовязала ся доставити 4.500 чотирнайцять-цалевих набоїв в протягу 19 місяців, а 3.000 шіснайцять-цалевих набоїв в протягу 16 місяців. Американські фабрики амуніції жадали на доставу тих набоїв два рази довшого часу.

І нехай хто сьміє сказати, що американські фабриканти не є добрими американськими патріотами!...

Чого може надіяти ся український нарід на случай побіди Росії?

Дотеперішна війна виказала, що одним з найголовнїйших воєнних змагань Росії було занятє східної Галичини і Буковини. Коли Росія поклала таку цїль між своїми головними задачами, то вона не робила сего случайно, але мала до сего важну причину.

Щораз сильнїйше змагаючий ся зріст сьвідомости і народного житя серед Українців в Галичинї і Буковинї викликав в російських урядових кругах затрівоженє. Вже перед війною Росія при помочи гроший і наймлених аґентів розвинула була в Галичинї, на Буковинї і на Угорщинї сильну аґітацію в користь цареславя, щоби підготовити ґрунт до своєї дальшої роботи. **Росії розходило ся у теперішній війні о здобутє східної Галичини і Буковини, щоби на разі спинити, а відтак зовсїм убити національний рух серед українського народу і в сей спосіб усунути небезпеку, яка могла Росії грозити на случай, коли би сей народний рух обняв також і широкі маси українського населеня в Росії.**

Що Росія мала такі цїли, а не инші, про се сьвідчить становище Росії, яке вона зглядом Українців заняла на початку війни і якого вона не змінила, але його придержусть ся до сеї пори.

З вибухом війни російські власти перевели сейчас арештованє визначнїйших провідників і діячів на російській Українї. Росія з великим недовірєм відносила ся до Українців. Були случаї, що російські власти визначнїйших Українців, які були навіть офіцирами в російській армії, усували з війска і засилали на Сибір. З вибухом війни заборонено видаванє всїх українських часописий та розвязано всї українські товариства.

Що Росія дійсно мала на цїли зовсїм знищити український народний рух, про се сьвідчить найкрасше господарка російських війск і властий підчас її першого і другого наїзду на Галичину і Буковину. Напади російських війск на Галичину і Буковину були може в дечім страшнїйші від колишних нападів Татар і Турків. До воєнних операцій в Галичинї і Буковинї уживала Росія своїх найгірших і найбільше диких війск, підчас коли полків, зложених з Українців, уживала головно на Кавказї або на півночи. І в тім вона не довіряла російським Українцям, добачуючи для себе велику небезпеку.

Коли з одної сторони російські війска нищили безпощадно добуток українського населеня, рабуючи і пускаючи з огнем сотки українських сіл, допускаючи ся страшних насильств на спокійнім українськім населеню, тодї російські власти з другої сторони робили всї заходи, щоби знищити цілковито український народний рух. Масове арештованє і вивоженє на Сибір українських провідників, вивоженє і уміщуванє в російських школах української молодїжи, заборона української мови, закритє всїх українських шкіл, читалень і товариств, безпощадне нищенє українських бібліотек і книжок, насильне впроваджуванє цареславя при помочи в тій цїли спроваджених православних батюшків — отсе лише заголовки тих страшних подій, які дїяли ся і дїють ся по нинїшний день на українських землях.

Був час, коли здавало ся, що російські власти на стільки опамятають ся, що бодай підчас дальшої війни перестануть переслїдувати українське населенє і не будуть допускати ся на нїм тих страшних насильств, які мали місце на початку війни підчас першого нападу на Галичину і Буковину. Тим, що підносили голос і ставили домаганя на зміну режіму російських властий на занятих українських землях, зовсїм не розходило ся о Українців, але вони домагали ся сего тому, бо в поступованю російських властий добачували в части причину невдач російської армії. Українське населенє відносило ся крайно ворожо і до російських війск і до російських властий та чимало причинило ся до пораженя російських війск.

Але й того голосу не послухали керманичі російської держави. І коли з весною минувшого року російські війска почали знова паступ на Галичину і Буковину, повторила ся давна історія. „Горбатого й могила не випростує". Таксамо з Росією. Як довго Росія не буде цілковито розбита, так довго нема найменьшої надії, що відносини в Росії змінять ся на лїпше.

Останні події в Росії, а передівсїм захопленє чорносотенцями власти у свої руки, вказують, що Росія не думає користати з дотеперішних сумних досьвідів, але дальше ще глибше бродить у своїх старих гріхах.

Чого міг би надіяти ся український нарід від Росії на случай прилученя до неї східної Галичини і Буковини? Після дотеперішного становища Росії зглядом Українців легко се відгадати.

Росія на случай побіди доложить усїх заходів, аби знищити передівсїм національний рух серед українського народу в Галичинї і Буковинї. Для лекшого осягненя сеї цїли послужила би російським властям велика економічна руїна, жертвою котрої впала східна Галичина і Буковина. Вже нинї обчисляють шкоди у східній Галичинї і на Буковинї на кілька міліярдів корон; до кінця війни вони ще значно побільшать ся. Чи може хто припускати, що російське правительство на случай побіди подбало би про відбудованє знищених маєтків на сих українських землях? Більше ніж певно, що ні. Економічна руїна українського населеня була би найлїпшим чинником в руках російських властий в цїли нищеня національного руху. Підношені нераз гадки, що через злученє східної Галичини і Буковини національна сьвідомість під впливом австрійських Українців була би поширена і на українські землї в Росії, не заслугує навіть на увагу. Російське правительство, творячи зі здобутих українських земель нові ґубернії, подбає вже про те, щоби сему запобігти. Рівночасно російське правительство залиє східну Галичину і Буковину великою хмарою російських чиновників і розпічне усильну працю над викоріненєм українського народного руху. Треба також припускати, що російське правительство не пощадить і релїґійних переконань місцевого населеня, але буде всїми силами старати ся насильно вводити цареславє.

Ось-такі вигляди може мати український нарід на случай побіди Росії і прилученя до неї східної Галичини та Буковини. На случай побіди Росії грозить Українцям небезпека цілковитого знищеня їх народного житя. Лише розбитє Росії, лише цілковита її програна у теперішній війнї може принести свободу народам, які стогнуть в тяжкім російськім ярмі. І не лише народи поневолені, але й сам російський нарід не може надіяти ся на здобутє собі належних прав, як довго Росія буде побідна.

РОСІЯ „ВИЗВОЛЮЄ" МАЛІ НАРОДИ І СЯГАЄ СВОЄЮ ЛАБОЮ ПО КОНСТАНТИНОПОЛЬ (ЦАРГОРОД).

(Ілюстрація з нюйорської часописи „Івнінґ Мейл").

ІВАН ФРАНКО.

СИПЛЕ, СИПЛЕ, СИПЛЕ СНЇГ...

Сипле, сипле, сипле снїг
З неба сїрої безоднї;
Міріядами летять
Ті метелики холоднї.

Одностайні мов жура,
Зимні мов лихая доля,
Присипають все житя,
Всю красу лугів і поля.

Білий килим забутя,
Одубіня, отупіня
Все покрив, стискає все
До найглибшого коріня.

Сипле, сипле, сипле снїг,
Килим важче налягає.
Молодий огонь в души
Меркне, слабне, погасає.

РОЗДУМАЙМО ДОБРЕ НАД СИМ.

(Надіслана стата).

Для безсторонних обсерваторів останні події на американській Українї дають богато основ до думаня. Хто і що є причиною нинїшного замішаня; хто радіє з нинїшного безголовя між американськими Українцями.

На такі питаня не легко відповісти. Ще тяжше відповісти на них є для того, хто не є втаємничений в українські справи в Америці. Та всеж таки люди, котрі інтересують ся нинїшною „полїтикою", мають про неї своє вироблене понятє. Те понятє, понятє безсторонного Українця, треба подати до відома ширшого загалу.

Виходить таке, що між американськими Українцями витворило ся дві партії. Які се партії; до якої мети стремить одна, а до якої друга, — вияснить ся низше.

Донедавна американські Українцї провадили завзяту боротьбу з кацапством. Боротьба по довгих зусилях перехилила ся на нашу сторону і нинї ми вже триюмфуємо на руїнах кацапства. Хоч вправдї кацапства ще не приглушено цілковито, але воно не відграє тепер у нас вже ніякої ролї.

Та для українського народу трафив ся новий клопіт. На нього кинула ся нова язва, ще страшнїйша пошесть ніж кацапство. Та пошесть розвиваєть ся в міру воєнних подій на европейських воєнних теренах. Коли перевага по сторонї російській, тодї ту пошесть незвичайно скоро починають ширити деякі одиниці.

Тут треба шукати причин нинїшного заколоту між американськими Українцями.

Підчас нинїшної війни американські Українцї дістали кілька патентованих патріотів, які ще ніколи передтим не були в Америці, а приїхали тут лише тому, аби на приказ російських властий наробити заколоту між українським народом в Америці.

Приїхавши тут, вони відразу знайшли собі відповідний ґрунт і охорону. Тут вони знюхали ся з людьми, які вже давно стояли в тїсній звязи з російськими консулями, але покищо не мали сил анї відваги розпочати свою погану і киринну роботу. Вони знали, як український нарід обходить ся зі слугами чорносотенного російського правительства; вони знали, що нарід не дасть себе дурити і, пізнавши се, вони почали строїти скрипку на иншу нуту.

Щоби притягнути до себе нарід, російські агенти почали удавати ревних Українців, а рівночасно почали нападати на тих, які є найбільшою перешкодою до здійсненя їх „ідеалів". Вони почали бити „Свободу", кажучи, що „Свобода" стоїть на услугах австрійського правительства. Знайшли ся такі, що повірили сьому, але... не богато їх, бо кождий дуже добре знає, що „Свобода" має на стільки сил, аби удержати ся самостійно. Вони се дуже добре знають, але їх порученє від російського правительства вимагає, аби так говорити, кричати і писати.

Про працю „Свободи" не потрібно довго розводити ся. Кождий, хто довше переживає в Америці, знає, що „Свобода" все стояла на сторожі народних справ; „Свобода" і її читачі, Український Народний Союз і його члени все попирали і будуть попирати українські інституції.

Але, люди доброї волї, придивім ся тепер на працю тих, що кидають болотом на „Свободу". Придивім ся, хто вони, де вони і відки взяли ся та яка їх робота?

Вони собі „учені" люди, згуртовані при „Народнїй Воли", приїхали з Швайцарії або Швеції і тут тайно пропаґують російську ідею. Гляньте на „Народну Волю": вона від першої до останної стрічки переповнена нападами на „Свободу", на У. Н. Союз і його урядників, а рівночасно вона містить забарвлені на ясно статї про Росію, російське житє і т. п. Подивіть ся на неї, як рішучо вона називає зрадниками українських послів в Австрії, тих послів, котрі все і всюди заступали інтереси українського народу. А дивіть ся, як вона красненько пише про Росію.

Розважно, здорово розберіть усї. Не будьте сторонничими, але любіть правду.

Чи українська ґазета помістить клич „чому я не дам" цента на вдови і сироти в старім краю?

Ніодна **українська** ґазета того не помістить. — А „Народна Воля" помістила!

Чи хоч одна **українська** ґазета в Америці виступила ворожо проти фонду ім. Івана Франка?

Ніодна **українська** ґазета в Америці проти того фонду не виступила. А „Народна Воля" виступила!

Чи хоч одна українська ґазета помістила би таку допись, де дописуватель страшить людий, аби не підписували ся під протестом проти автономії Галичини?

Ніодна **українська** ґазета такої глупенької і киринної дописи не помістила би. — А „Народна Воля" помістила!

Чи хоч одна **українська** ґазета помістила допись проти Українського Народного Дому в Ню Йорку?

Ніодна **українська** ґазета такої дописи не помістила. — А „Народна Воля" помістила!

Чомуж „Народна Воля" поміщує всьо то, що відносить ся ворожо до української справи? Чому „Народна Воля" нападає на українських послів у старім краю? Чому „Народна Воля" нападає на „Свободу", Український Народний Союз і його урядників? Чи може через се, що вони стали сильною перешкодою до здійсненя російських ідей „швайцарських делеґатів"?...

Над повисшими питанями українська суспільність в Америці повинна добре застановити ся. Не треба бути фанатиком ні одної ні другої сторони, але треба стати по серединї і аж тодї дивити ся, де є правда. А правду знайдемо тодї, коли бодай трохи застановимо ся над тим, чому „Народна Воля" і одиниці згуртовані біля неї побивають „Свободу" і всьо українське, а попід небеса вихвалюють всьо російське.

Ню Йорк, 17. сїчня 1917. **Безсторонний.**

ДБАЙМО ПРО ШКОЛУ.

(Поклик просьвітно-шкільної секції „Української Ради“).

Родимці!

Коли розглянемо ся в житю ріжних народів по землі, то знайдемо там богато дечого дивного і неприродного. Між иншим знайдемо, що **не все там сила і власть, де чисельна маса; не все там добро і щасте, де природне богацтво і природна краса.**

Ось десятки европейських цивілїзованих приходців винищили мало не до тла тисячі американських туземців, півдиких Індіян; сотки тисяч австралійських дикунів не остояли ся проти десятків англійських засланців, а висше 300 мілїонів азійських некультурних Індийців не вдержали ся проти кількох тисяч англійських наїзників.

Ось знова 400-мілїонові Хіни уляглють виливам 60-мілїонової Японії; 20-мілїонова Анґлїя поневолює 400-мілїонів народу, а 60-мілїонова Німеччина бє 180-мілїонову Росію.

Дальше бачимо, що, приміром, 2-мілїонова Норвеґія є самостійною державою, котру всі поважають і хвалять; що 3-мілїонова Швайцарія є також самостійна держава, на весь сьвіт знана і славна; а 40-мілїонова Україна, віками у чужім ярмі, є сьвітови мало знана і ним майже зовсїм позабута.

Знайдемо і таке, що, приміром, у скалистій і непривітній Норвеґії живуть люди в гаразді і в щастю; що в гористій Швайцарії, сказатиб, туземний рай; а на гарній, поетичній, „медом і молоком пливучій“ Україні, у тім краю волі і свободи, у тім „збіжевім шпихлїри“ — між людьми голод, біда і нужда не до описаня.

Чомуж воно так?

А тому, бо не все там сила і власть, де чисельна маса; не все там добро і щасте, де природне богацтво і природна краса, **але там воно всьо, де просьвіта, де культура і цивілїзація цвите й панує.**

Історія народів наглядно доказує, що, хоч би як численний нарід, коли у нього брак просьвіти, то він не розживеть ся гарнійшим, самостійним житєм, а скорше чи пізнійше стане рабом просьвіченійшого народу; що, хоч би в як богатім і гарнім краю, не заживуть там люди в добрі і щастю, коли у них нема просьвіти.

Де є просьвіта, там є сьвідомість і заприємчивість, там промисл і торговля, там добро і богацтво, там значіне і повага, там сила і власть, там порядок і справедливість, там гарне, достатне і веселе житє — там воля і доля. Деж просьвіти нема, там темнота і непорадність, там недбалість і байдужність, там лінивство і пиянство, там проступки і злочини, там ярмо і неволя, там крайна біда і нужда.

Тому то ми, Українці, хоч аж 40-мілїоновий нарід, а перебуваємо в чужім ярмі — на рідній землици наймитами-рабами; тому то нам, хоч у такій гарній і богатій вітчині, а живеть ся невесело, в злиднях і недостатках.

Нема у нас ні волї, ні долї, бо нема в нас просьвіти! І не скорше буде нам красше, аж здобудемо собі ту просьвіту як слід.

* * *

Деж тої просьвіти нам глядіти, як її здобувати?

Ніде инде, тільки **в школї**; нічим иншим, тільки **школою.**

Школа — то основа просьвіти. Школа — то шлях до культури і цивілїзації, то дорога до поваги, власти і сили, то одиноке средство до красшого житя, добробуту і щастя.

Школою і одиниці і цілі народи богаті і сильні. Школа-наука-просьвіта — то найпевнійше оруже, найуспішнійше средство в руках людий. Школа-наука-просьвіта — то одинока сила, одинокий скарб, яких ні огонь, ні вода, ні жадна некольна сила не всилї чоловікови відібрати.

Дбаймо-ж, Родимці, про школу!

Інтересуймо ся школою, підпомагаймо її розвій і її працю.

Користаймо зі школи самі, хоч би і старші, а головно, посилаймо туди свої діточки. Коли вже не ми, то хоч наші діточки най здобудуть собі той скарб вічний — науку; най хоч вони стануть красшими людьми, най хоч вони красше заживуть. Таж то наші рідні діти! Не вони для нас, але ми для них маємо жити! Не собі будує птичка мягеньке гнїздо, а своїм дітям; не для себе вперше увихаєть ся вона за поживою, але для своїх дітий. І се не наше, а Боже зарядженє, се право природи. Не супротивляймо-ж ся йому. Дбаймо про своїх діточок! Для їх добра і щастя ми повинні не тільки свої вигоди, але навіть своє житє радо жертвувати.

Школи, для наших діточок, школи! Дбаймо-ж про школу!

Дмитро Андрейко.

Осип Логин.

„БО ЧОМ НЕ МИ?“

—o—

Гей, крикуни, демаґоґи,
Отворіть вже очи,
Бож самі ви не знаєте
Хто чого з вас хоче.

Ви так красно говорите
(Тоді, як вам треба)
За просьвіту та ґазети,
Мов ангели з неба.

Красні кличі нераз чуєм,
Не раз, не сто рази:
„Лучіте ся!“ Але на жаль
Се лиш голі фрази.

Бо й що-ж з того, що згуртуєсь
Тут чи там громадка,
Коли у вас мов блискавка
Росте друга гадка.

Були у нас товариства,
Членів много тисяч,
Що сьвітили народови,
Наче в повні місяць.

Але заздрість й ваша злоба
Пійшли тут горою:
„Богатіють грошем нашим,
Створім ґрупу свою!“

І пійшла знов в рух машина:
Віча й збори тайні,
Нарід зложив красні жертви,
Ну, й „дієти“ файні.

Товариство знов повстало.
Лиш де взяти членів?...
Ех, дурниця, таж ви спритні
Сплести теревенів.

Відмовити чужих членів,
То у вас байдуже.
„Там здирають, ходи до нас
Ходи, любий друже!“

И так повстають товариства,
Як миляні баньки;
Як вам не в смак, то пустите,
Як дитя без няньки.

Часописи закладати,
Се-ж знамя просьвіти...
Без них жаден в сьвіті нарід
Вже не годен жити.

А ви і тут ґаздуєте
Після свої волї
І нищите всї змаганя,
Як сукману молї.

Вам ґазети лиш потрібно
До сварні і лайки,
А просьвіта? — Вам не треба!
А загал? — „То байки!“

Най хтонебудь в добрій вірі
Вкаже ваші блуди...
Ох, пропав він! Ми вже знаєм,
Що й'му від вас буде...

А вже справжних робітників
На народнім поли
Не минули ви, крикуни,
Ніколи, ніколи!

Налаяли до несхочу,
Зрівняли з болотом.
В нарід кинули зневіру,
Відняли охоту.

Ну і защо? — вас спитаю —
За який се злочин?...
Чим провинивсь Кость Левицький?
Кажіть правду в очи!

За невдачу?... Се замало!
Й вам не всьо вдаеть ся!
О, вже знаю! „Бо чом не ми!“ —
Так менї здаєть ся.

Се є товчком в житю вашім
І в брудній роботї;
Ви з тим звикли і зжили ся,
Як колик у плотї.

Кождий легко відріжнить вас,
Ось ваші прикмети:
Заздрість, злоба і зневіра —
Ними ви живете!

Мт. Кармел, Па., 14. січня 1917.

Німеччина приготовляєть ся до великої битви.

(Пише Карло Віґанд).

—o—

(Конець).

Приготованя розпочали ся ще в падолистї.

Приготованя Німеччини до наближаючої ся битви на заході розпочали ся ще в падолисті 1916 року, зараз по скінченю англійсько-французької офензиви над Сомою. Німці тоді спізнали, що Французи і Анґлійці **можуть зробити.** Вони також спізнали, чого Французи і Анґлійці **не можуть зробити.**

Гінденбурґ перший раз за час війни удав ся на західний фронт, аби звидіти армію і воєнний терен. Зараз по візиті Гінденбурґа розпочала ся будова нових становиц і окопів. Робота йде під проводом найвизначнійших інжинірів.

При будові нових німецьких становиц працює около мілїон робітників. В першім тижни грудня на західний фронт вислано 43.000 практичних гірників. Їм до ужитку віддано всякого рода машини, які значно улекшують працю.

Фабрики віддають свої машини.

Всї фабрики зелїза і сталї в околицях Рену віддають свої машини до услуги при копаню охоронних валів на заході. Велике число поїздів з тими машинами прямує на боєвий фронт, а з того можна вносити, що праця на західнім боєвім фронті розпочала ся на велику скалю.

Я питав ся одного високого урядника, що то всьо має означати. Він у відповідь сказав менї, що Німці будують мур, який недопустить аліянтів переломити німецьку боєву лінію. Коли я про тесаме поспитав Гінденбурґа, він з усьмішкою на устах сказав менї: „Ми позволимо аліянтам зблизити ся до нас, бо ми чекаємо на них“.

Гінденбурґ має якусь таку вдачу, що деколи любить нагло цофати ся. Зразу офіцири, які ще не цілком добре знали його пляни, думали, що старий маршалок зійшов з глуздів, але відтак переконали ся, що він всьо то робить на шкоду ворогови. За примір можуть послужити Мазурські озера, або Лодзь, коли то Гінденбурґ нагло цофнув ся на цілій лінії, а відтак розпочав атак і *розбив Москалів на прах.*

Як я вже сказав передтим, підчас офензиви аліянтів над Сомою німецькі окопи були так близко, що аліянти могли бомбардувати рівночасно першу, другу і трету боєву лінію Німців. Се було наукою для німецьких ґенералів. Тепер вони зарядили цофнути лінії так далеко одну від другої, що куля ворожої гармати вже не досягне другої німецької боєвої лінії.

Найновійша конструкція німецьких боєвих лінїй на заході виглядає меньше-більше так: Три боєві лінії, кожда віддалена від себе на великий простір (точно не можу оцінити). Легка або полева артилєрія стоїть від 1 до 5 миль позаду окопів; середна і тяжка артилєрія ще значно дальше.

Я бачив одну корабельну гармату. Вона стріляє на віддаль 10 до 13 миль, а кождий вистріл коштує 400 до 600 долярів. Сих гармат уживають лише до бомбардованя ворожих складів амуніції або засобів поживи.

Кожде нове становище, яке тепер будують Німці, складаєть ся з цілого ряду окопів. Одно становище має деколи 7 рядів окопів. Крім головних окопів є ще велике число окремих батерій і ровів; велика їх часть знаходить ся цілком під землею.

Земні укріпленя.

Кождий головний закоп є злучений з рядом меньших і більших підземних захистів, до яких бомба ніколи не дістанеть ся. Склади амуніції є так добре забезпечені і так глибоко вкопані, що найсильнійший вистріл не всилї нїщо пошкодити.

Властива ціха Німців є провадити битву більше під землею. Я не можу описати всього подрібно, але скажу лише, що всьо, що за 2½ року видумав людський ґеній, віддано на услуги армії і для охорони жовнірів. Через се Німців так мало гине у битвах.

Тепер вже навіть уліпшено машинові кріси, і вони мають в будучих битвах відіграти важну ролю.

Французькі й анґлійські напади не досягнуть в будуччині німецьких підземних окопів, бо і як же французький жовнір може поступити ся наперед, коли проти нього стирчить із землї висунений німецький машиновий кріс?

Достаточне число кільчастого дроту.

Здовж боєвого фронту від Швайцарії аж до Північного моря, між німецькою і французькою боєвою лінією, стоїть пліт з кільчастого дроту. Того дроту є так велике число, що ним можна обвинути 20 разів цілу землю довкола. Але Німці на се не зважають, лише що дня звозять дріт дальше.

З початком війни дротяні перегороди були лише кілька стіп широкі. В Перемишли, де я був з Макензеном по відступі Росіян, я бачив, що російські дротяні перегороди були широкі на 12 стіп.

Німецькі дротяні перегороди на заході є широкі на 150 до 400 стіп, а Німці ще більше додають дроту.

Поза дротяними перегородами мають тепер Німці більше гармат ніж мали Французи, Анґлійці і Німці разом підчас останної офензиви над Сомою. Тепер ціла промислова Німеччина працює при вироблюваню гармат, амуніції, підводних лодок і літаків. А всьо те, як Німці кажуть, має іти на захід.

Тяжкі страти аліянтів над Сомою.

Битва над Сомою почала ся 24. червня, а скінчила ся в перших днях другої половини падолиста. Німці впевняють, що Анґлійці стратили тоді 400.-000 жовнірів, а Французи від 180.000 до 200.000 жовнірів.

Битва шаліла через пять місяців. Кажу „шаліла“, бо се буде найвідповіднійше слово на означенє сеї битви, яка переходила границї людскости, а яка буде ще нічим в порівнаню з тою битвою, котра має розпочати ся слїдуючої весни.

ДОПИСИ.

З NEWARK, N. J.

Федераційне віче.

По Нюарку пійшла була чутка, що місцевий Центральний Комітет має скликати віче на 10, або 17. грудня м. р. Се мав робити загал, але тут в Нюарку така мода, що все роблять одиниці, аби показати своє „я“.

Дня 14. грудня на сторінках „Народної Волї“ появило ся було оголошенє, що заходом федераційних товариств (котрих тут нема) устроєть ся в Нюарку віче на 17. грудня. (Реферує Січинський і Цеглинський). Ага! Тепер вже знаю, чому то так стало ся: бо то соціялїсти скликували се віче...

Віче розпочало ся о 3-тій годині пополудни. Першим бесідником був п. М. Цеглинський. Він говорив спершу про Польщу, про її бувших і теперішних політиків, про її шляхту і т. д., а відтак накинув ся на „Свободу“ і урядників У. Н. Союза, а деяких виголошував зухвало по назвиску, як п. С. Ядловського, п. А. Савку, п. Дуткевича і п. Стеткевича. Пізнійше віхав на часопись „Америку“ і на о. Кінаша, дальше на „Українську Раду“ і на о. Підгорецького. Говорив зухвало і з пониженем. Кілька разів говорив, що редактори „Свободи“ не подають правди, що на весні, в цьвітни 1916 року, галицька „Свобода“ друкувала статю про біду і голод в старім краю, а джерзисітська „Свобода“ писала, що в краю добро, урожай, біди нема (подумайте: деж на весні є урожай? Що иншого в осени). Потім говорив, що „Свобода“ і „Америка“ аж тепер зачинають нагадувати ся з протестом проти автономії Галичини. Протест внесуть через австрійського амбасадора, але він не відошле того протесту до австрійського правительства, бо він Поляк, ґр. А. Тарновський, що то шкода праці і т. д.

Другий з ряду бесідник п. Січинський, відразу напав з криком на о. Підгорецького з ріжними закидами. Між иншим сказав, що о. Підгорецький просив п. Січинського, щоби він писав статї на епископа С. Ортинського, коли він ще жив, а він (Січинський) не хотів писати; що урядники „Свободи“ не хотіли, щоби він був вільний, але не виступали з тим явно, бо бояли ся щоби австрійський уряд їх за те не покарав; і що вони австрійські підданї і великі простаки. Казав також, що „Свобода“ і „Америка“ побирають гроші від австрійського консуляту, то вони мусять так писати, як консуль каже; але то не консуль, а якийсь жидок. Чартер Українського Бюра висилки гроший в Ню Йорку підписала жидівка. З тої висилки гроший ніхто не має доходу тільки п. Ядловський, п. Дуткевич і п. Кніґиницький, а доходи є великі; і що вони рихтують при помочи консуля переробити се Бюро на банк, і по війні будуть продавати шіфкарти, але то-їм не вдасть ся. Дальше казав, що „Свобода“ є підла ґазета, бо вона перестерігає Українців, аби вони нічого не говорили тут в Америці на Австрію і Польщу, бо будуть карані.

Третий з ряду бесідник, п. О. Ревюк, говорив на такусаму тему, як його попередники. Він назвав урядників „Свободи“ і У. Н. Союза зрадниками, говорив про якусь нову еру і т. д., а так кричав, що скоро захрип і мусів перестати.

Зараз потім пп. Січинський і Ревюк відїхали на віче до Пасайку, а п. Цеглинський лишив ся і ще раз реферував (то вже було по 6-тій годині) ріжні брехнї на „Свободу“ і „Америку“, бо в першім рефераті було замало. Говорив, що „Америка“ писала, що Бог покарав Галичину за те, що п. Січинський убив ґр. Потоцького і з того вийшла війна. Люди питали ся п. Цеглинського, який є стан каси Федерації, а він — замісць відповісти на питанє — плів мандригони більше ніж годину, а відтак казав читати „Свободу“, бо там було поміщено; і він не є касієром, але п. Ядловський і п. Савка. Потім, казав, що „Свобода“ стратила 4.000 пренумерантів з Канади тому, що послухала жида і написала таку статю, що Канада спротивила ся. А ще один жид намовив був „Свободу“ і знов „Свобода“ помістила була таку статю, що був би американський уряд спротивив ся і більше була би часопись „Свобода“ не виходила. Та на щастє прибіг жидок з консуляту і сказав, щоби ту статю викинули, бо буде біда, і так уратували ся від погибели.

Соціялїсти плели такі дурниці що не мож було слухати, але їх прихильники тішили ся. А протесту проти прилученя українських земель до Польщі не було. Я вже находив ся досить по вічах, але ще такого не чув, як на вічу в Нюарку.

Вічевик.

З DETROIT. MICH.

Участь тов. „Український Боян“ в концерті в память І. Франка.

В неділю, дня 17. грудня 1916 р., у просторій салї „Польського Дому“ відбув ся заходом „Окр. Ком. Ф. У.“ в Дітройт, Міш., концерт в память І. Франка. В тім величавім народнім сьвятї взяли участь майже всї місцеві товариства.

До звеличеня згаданого повисше сьвята взяло між иншими живу участь і товариство „Український Боян“.

І не диво. Не раз уже ми були сьвідками виступів „Українського Бояна“ (давнійше хор „Укр. Нар. Ради“), тож і тепер в часї концерту не завело се товариство покладаних на нього надій. А яко доказ най послужать сї точки, які виконав „Український Боян“ на згаданім висше концертї.

І так. На програму зложили ся з рамени „Укр. Бояна“ ось-такі пісні: Дума з „Невольник“, Шевченко-Д. Вахнянин; кантата „І процвитеш і позеленієш“, Шевченко-Лисенко, міш. квартет; „Україна“, Шевченко-Давидовський.

Досить поправно відспівано кантату „І процвитеш і позеленієш“, а відспівав її квартет як слїдує: о. М. Стернюк, п. Евген Королишин, панна Марія Королишин і панї Стефанія Цимбаліст. Загалом усї пісні, виконані „Українським Бояном“, відспівані були без закиду, чого кождий учасник сподівав ся, маючи на увазї те, що се співацьке товариство знаходить ся під проводом п. Евгена Королишина, одного зі дрібнійших діриґентів хору в нашій місцевости.

Жаль однак, що місцева українська публика не має спромоги бачити се товариство частійше на сценї. Я вірю в те, що тов. „Український Боян“ під проводом своєї управи пічне небаром частійші виступи, несучи подвійну користь, моральну і матеріяльну.

А. Б.

Складайте жертви на Народний Фонд!

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Отворене церкви св. Ів. Хрестителя в Дітройт, Міш.

Вже більше ніж рік минуло від часу, коли то грецько-кат. церква св. Ів. Хрестителя в Дітройт, Міш., уляглa частинному ушкодженю з причини огню, який навістив її з невідомих причин. Протягом сего часу богослуженя відбувались в парохіяльній гали, яка находить ся побіч церкви. Час минав дуже скоро, а надії на відбудоване знищеної церкви зовсім не було, бо в тім часі відбував ся процес парохії з деякими людьми, котрі поставили собі за ціль загарбати ціле парохіяльне добро. Справа тягнула ся довший час, а вкінци закінчила ся побідою парохіян.

Сейчас по виграним процесі приступлено до відбудови ушкодженої церкви.

І не тривало 2 місяці, а церкву вибудувано завдяки стараням місцевого пароха, о. М. Стернюка, та церковного комітету. Перший раз відбула ся Служба Божа дня 25. грудня 1916 р.

Найбільше замітним в сій справі, по моїй думці, є те, що з отворенем відновленої церкви лишаєть ся рівночасно вільна галя. Сю вістку український місцевий загал приймє певно з новим вдоволенем, маючи на думці вільну галю, яка вже так довго була пожадана. — А. Блащук.

Польське віче в Ню Йорку.

В неділю (21. с. м.) в найбільшім нюйоркськім театрі, „Гіподром", відбуло ся польське віче. Віче скликав польський Комітет Оборони Народної. На вічу було присутних около 6.000 людий. Промовляли др. Станіслявс з Філядельфії, судія Д. Коґелан з Ню Йорку і инші. Зібрано на жертви війни в старім краю 14.000 долярів.

Найцікавійший реферат виголосив судія Коґелан. Він по короткім вступі до свого реферату почав промовляти і трактувати справу цілком зі становища міжнародного, а ще більше зі становища судії.

„Я кажу, — почав говорити судія Коґелан — що кождий нарід має право до свобідного житя. Я кажу, що кождий нарід, котрий бажає свободи, дістане її. Але я також кажу, що кождий нарід, котрий хоче свободи, мусить бороти ся! А тоді справа того народу, якого сини жертвують своє житє, мусить бути полагоджена; вона не може пропасти".

Обговоривши відтак причини війни, судія Коґелан сказав присутним Полякам гірку правду в очи:

„Я поділяю вашу радість, яка у вас запанувала з хвилею проголошеня независимої Польщі. Але я стою на тім становищі, що свобода належить ся всім народам. Ніодин нарід не сьміє угнітати другого, і тимсамим, коли свободу даєть ся Польщі, то її повинно ся дати для всіх поневолених народів".

Англія не хоче платити за російську амуніцію.

Англійське правительство повідомило американську фабрику Бетлеґем Стіл Ко., що воно не заплатить їй належитости за амуніцію, яку ся фабрика вислала для Росії. Незаплачена сума виносить около 10,000.000 долярів. Бетлеґем Стіл Ко. дістала була від Росії замовлене на 5,000.000 гармат вартости 70,000.000 долярів. Часть замовленя вислано, а решту вже здержано.

Усунене німецьких консулів.

Німецький амбасадор у Вашінґтоні, гр. Бернсторф, повідомив державний департамент, що він усунув німецького генерального консуля, і віцеконсуля в Сан Франціско, Франца Бопа, і віцеконсуля Е. Шака. Обох їх судові власти узнали виновниками заговору, нарушуючого невтральність Злучених Держав. Вони однак вності апеляцію проти судового рішеня.

Відворот американської армії з Мексика розпочав ся.

З головної кватири американської карної експедиції в Мексику доносять, що загальний відворот з Мексика розпочав ся в пятницю (19. с. м.). Сподівають ся, що протягом трох днів американські війська вже будуть на території Злучених Держав.

Філядельфійські ґазети піднесуть ціну.

Почавши від 29. січня б. р. всі філядельфійські англійські ґазети рішили піднести ціну з одного цента на 2 центи за число. Адміністрації часописий заявили, що се є одинокий спосіб, аби ратувати ґазету від упадку. Філядельфійська часопись „Поблік Леджер" вже від довшого часу коштує 2 центи.

Побили ся у фабриці.

В фабриці Віліямса Бродерса в Ґлестонбури, Конн., Литвин, Бронислав Капустов, посварив ся з Українцем, Петром Муравським. Капустов ударив Муравського так сильно в лице, що сей останний відразу повалив ся на землю. Його підняли і запровадили до хати. Муравський перележав у шпитали два тижні, а коли виджвав, заскаржив Капустова до суду. Капустов заплатив 15 долярів кари.

Вистава кукурузи в Трентон, Н. Дж.

Що року кождий стейт устроює виставу ріжних продуктів. В стейті Ню Джерзи, в Трентон, розпочала ся нині (23. січня) вистава кукурузи, яка буде тривати три дни. Кождий фармер виставляє по 10 шульок кождого рода кукурузи. За найліпшу кукурузу назначена нагорода. Вступ на виставу вільний для всіх.

За звихнене родинного житя заплатив 5 тисяч долярів кари.

Найвисший суд в Брукліні, Н. Й., видав нирок, на основі якого Фридерик Рурк має заплатити 5.000 долярів відшкодованя для Гамільтона Стюарта. Рурк мав любовні зносини з жінкою Стюарта, що викликувало дуже часто родинне непорозуміе. Учувши судовий вирок, Стюарт сказав: „Тепер Рурк може собі мою жінку раз на все забрати."

СТАРОКРАЄВІ ВІСТИ.

Москалі рабують в Галичині.

Російський воєнно-промисловий комітет віднїс ся до земської управи київської губернії з просьбою приняти около 3.000 господарських машин, які вивезено з Галичини, і розділити їх між населене.

Митрополит Шептицький в Ярославлю.

В четвер, 21. грудня 1916 року, до Ярославля приїхав із Суздаля грецько-католицький митрополит, гр. А. Шептицький. Для ужитку митрополита віддано дім на Ілїнській улиці. Дім стереже поліція.

Відказали ся від воєнної служби.

З Харкова, з російської України, доносять, що воєнний суд засудив на 8 літ каторги (примусових робіт) двох селян, Гладченка і Никиченка. Вони відказали ся від воєнної служби, бо — як заявили — їх релігійні переконаня не дозволяють їм воювати.

КОЛИ У ВАШІЙ МІСЦЕВОСТИ НЕМА ТОВАРИСТВА ЧИ БРАТСТВА, ЩО НАЛЕЖИТЬ ДО У. Н. СОЮЗА, ТО ПОСТАРАЙТЕ СЯ ТАКЕ ТОВАРИСТВО ЧИ БРАТСТВО ЗАЛОЖИТИ І ВПИСАТИ ДО У. Н. СОЮЗА.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

За оголошеня поміщені в сій рубриці платить ся по 1½ цента за кожде слово за одноразово поміщене, а за дальші поміщеня по 1 цнт. за слово за кождочасне поміщене. — Оголошень женитьби не приймаєсь.

В сій рубриці поміщуйте слідуючі оголошеня: Коли хочете віднайти своїх свояків, краянів або товаришів. — Коли шукаєте занятя. — Коли бажаєте, щоб хтось доніс Вам, де іде добре робота. — Коли потребуєте аґентів до поширеня Вашого бизнесу. — Коли потребуєте робітників до праці в бучерні, ґросерні, готели або на фарму. — Коли шукаєте спільників до бизнесу. — Коли шукаєте дяко-учителів і учителів музики. — Коли маєте хату або фарму на продаж. — Коли маєте хату або фарму до винайму. — Коли маєте на продаж якісь річи. — Коли пошукуєте людий на мешкане з харчом. — Коли продаєте свій бизнес або хочете купити чи обмінитись з ким. — Коли хочете подати свою адресу або бизнес до публичного відома.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ, А ПРОСЬВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ҐРЕНД СТ., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

ЧИМ Є ДЛЯ НАС ІВАН ФРАНКО.

(Промова, виголошена п. А. Блащуком на концерті в честь І. Франка, який відбув ся дня 17. грудня 1916 р. в Дітройт, Міш., в салі „Польського Дому").

В чию честь устроюємо ми нинїшне сьвято?

Чиє імя є нинї на устах кождого присутного тут Українця і Українки?

Чий образ пишаєть ся перед очима сьвяточної громади?

На се певно кождий хоче вимовити слова: **Іван Франко.**

Коли сходимо ся на такі сьвята як нинї, то звичайно присьвячуємо їх памяти великих людий.

Великими — називаємо тих, що доверпили великих діл, котрих память переходить з поколїня в поколїнє.

Ми маємо в історії таких славних полководців-героїв, як Олександра Великого, Цезара, Ганібаля, Наполєона, які підбили під свою власть половину сьвіта. Слава їх походів лишила ся до нинї і перетриває будучі віки.

Ми читаємо про героїв-оборонців вітчини, як про грецького короля Леоніда, який згинув зі своїми 300 людьми в провалї Термопілї в боротьбі з мілїоновою армією перського короля Ксеркса; читаємо про дівчину Іванну Д'Арк, котра виратувала Францію з анґлїйського ярма; знаємо про українських героїв: Богуна, Ґонту, Залїзняка і других.

Але ми споминаємо часто ще й инших людий, які своїми творами духа вславили своє імя.

Ми читаємо про великих фільософів, як: Плято, Сократ, Арістотель, Кант і другі; про великих поетів, як Байрон, Ґете, Данте, Шевченко і т. п.; ми читаємо про великих суспільних діячів, як Роберт Овен (Анґ.) Шульце з Деліч (Нім.), а у нас Романчук, Олесницький і т. п.

І мимоволї виринає питанє: Чим був Франко, коли ми його імя згадуємо часто, устроюємо в його честь сьвята, наші ґазети розписують ся широко про нього і кожда партія хотїла би мати його за свого?

Тут треба ясно собі представити, що Франко — се справдї великий чоловік. Він і великий мислитель-фільософ і письменник-лїтерат, що писав повісти і оповіданя, і критик, що вмів витикати блуди української суспільности і вказувати дорогу до поправи, і громадянський діяч, який і пером і словом, наукою і аґітацією працював над політичним і економічним розвоєм українського народу. А надівсе він великий тим, що він поет — **найбільший поет галицької України і найбільший український поет після смерти Шевченка.**

Щоби зрозуміти велич Франка, треба би перейти всю його діяльність: громадянську, лїтературно-наукову і поетичну. Коли би кожду з тих галузий знаня розділити межи поодиноких людий, то кождий з них був би великим чоловіком. А Франко **сам один** мав такі таланти, які були би вистарчили для пятьох людий і кождий з них був би великим! Се ми мусимо мати все на думцї.

І тому, згадуючи імя Франка, нам належить ся вимовляти се імя з пошаною і почестию.

* * *

Війна забирає нам усе добро; вона забрала нам мілїярди маєтку, який нїколи вже не вернеть ся; забрала нам мілїони людий, які кладуть свої буйні голови в сьвітовій боротьбі.

Але без сумнїву понесли ми в сїй війнї найбільшу втрату, яку загалом поніс наш нарід протягом останних 50 літ — значить від смерти Шевченка. Ми втратили найбільшого Українця, який виріс між нами протягом останних 50 літ. І тим власне ся страта велика, що помер не буденний чоловік, але чоловік, який приходить на сьвіт раз на 100 літ — бо того рода люди, до яких належав Франко, загалом мало приходять на сьвіт.

І тому тим тяжше ми мусимо відчувати сю втрату — може тяжше ніж втрату сих мілїонів наших борців, що згинули на поли бою. Здаєть ся, що теперішна війна нічого нам не заощадила; здаєть ся, що нам доводить ся випити чашу горя „повну вже у щерть". Але треба нам узброїти ся в завзяте і терпеливість і дати доказ, що ми здоровий і сильний нарід.

* * *

І мене в сїмї великій,
В сїмї вольній, новій,
Не забудьте помянути
Не злим, тихим словом.

Коли найбільший український поет, Тарас Шевченко, писав отсей заповіт перед 60 лїтами, то він мабуть сподївав ся, що буде останним поетом, котрий оспівує недолю України; він певно сподївав ся, що українська сїмя буде незабаром вільна і тому просить ту сїмю-родину, щоби вона згадала і його, коли буде вольна, — не злим, тихим словом.

Але, видко, освободженє народів з ярма не йде так скоро.

Столїтя минали, коли то заковувано наш нарід в кайдани, тому то треба мабуть найменьше кілька десяток літ, коли уже не столїть, щоби визволити наш нарід з ярма.

І дивім ся: більше ніж пів столїтя минуло від смерти Шевченка, а вмирає другий найбільший український поет, Іван Франко, серед великих злиднїв, коли то український нарід і дальше двигає кайдани. І ті слова Шевченка:

І мене в сїмї великій,
В сїмї вольній, новій,
Не забудьте помянути
Не злим, тихим словом

— ті слова міг безпечно повторити Франко в своїм заповіті. А прецїнь Франко умер по довголїтній працї і трудах для піднесеня і освобдженя українського народу. Він сам каже:

Сорок лїт я трудив ся, навчав,
Весь заглублений в Тобі,
Щоб з рабів тих зробити народ
По Твоїй уподобі.
Сорок лїт мов коваль я клепав
Їх серця і сумлїня
І до того дійшов, що уйшов
Від їх кпин і камїня.

Видко, що визвольна праця Франка не трафила ще до переконаня найширших верств українського народу, коли по сороклїтній його працї ми бачимо, що той нарід не лише не спроміг ся „встати і пірвати кайданів", поконавши зверхних ворогів, але противно, той нарід зневірив ся сам в себе і почав нищити своїх передових людий, які наслїдком безнастанних підюджувань лжепророків мусять утїкати на самоту, щоби уйти його „кпин і камїня".

Наслїдок сього такий, що ся хвиля, в якій би то „вольна і нова сїмя" спомянула „не злим, тихим словом" батька Тараса і других йому подібних, ся хвиля щораз то дальша від нас. Бо ми тепер в подвійній неволи: в неволи темноти, невіжества і рабства перед нами самими і в політичній неволи чужих народів та держав. І тому Франко по сороклїтній працї і трудах прийшов до переконаня, що визволенє народу не прийде скоро. Він каже про се:

„Та нам, знесиленим журбою,
Роздертим сумнївами, битим встидом, —
Не нам Тебе провадити до бою!"

Видко, ще богато працї мусить нарід вложити над самим собою, щоби скріпити свої сили, щоби цїлковито бути готовим до великого визвольного дїла. Щойно по великанських зусилях цїлого народу:

„Прийде час, і Ти огнистим видом
Засяєш у народів вольнім колї,
Трусенеш Кавказ, впережеш ся Бескидом,
Покотиш Чорним морем гомін волї,
І глянеш як хазяїн домовитий
По своїй хатї і по своїм полї".

Таке читаємо у вступі до пророчої поеми Франка „Мойсей", написаній недовго до його смерти. Ся поема, се неначе вінець усеї роботячости великого чоловіка. Усї попередні поезії Франка, усї його инші твори, всї його промови і заяви носять на собі одно нестерте пятно, а то завзятої роботячости. І се власне є знаменне в цїлім житю Франка. Він не мав одної спокійної хвилї; він все чимось журив ся, все працював, а працюючи, заохочував і других до працї і напоминав цїлий нарід до працї. Се слїдно у всїх його поезіях.

Та Франко взиває до працї не лише нарід, яко цїлість, але він жадає сеї працї від кождого поодиноко. В тій працї кождого Українця і кождої Українки Франко видить будучність України:

Мовиш: Де нам взять Богдана?
— Тільки ти придатним будь
На сьвяте велике дїло!
Загартуй думки і грудь!
До високого лїтаня
Невпастанно пробуй крил,
А Богдан прийде як сума
Наших змагань, наших сил.
До великого моменту
Будь готовий кождий з вас
Кождий може стать Богданом,
Як настане слушний час!

В тім якраз бачимо вартість працї кождого і кождої з нас поодиноко. Але такі думки треба леліяти все і ними переймити ся, а тодї щойно може бути зі сього успіх:

У таких думках держи ся
І дїтий своїх ховай;
Коб лиш чистая пшениця,
Буде пєска й коровай.

Але мимо сеї великої працї успіх скоро не прийде. Не легко нам прийдеть ся здобути волю Українї після думок Франка. Саме тому, що насамперед цїлий нарід мусить привикнути до сеї роботячости; мусить на нїм спочити печать Франкового духа. А коли український нарід перейметь ся кличами Франка, щойно тодї пійде він довгими віками здобувати собі волю:

Я весь вік, весь труд тобі дав
У незломнім завзятю,
Пійдеш ти в мандрівку столїть
З мого духа печатю.

* * *

Якнебудь станеть ся: чи український нарід пійде на мандрівку столїть чи десяток літ — то одно нам повинно бути на думцї: щоби ми справдї йшли з печатю Франкового духа. Щоби се осягнути, нам треба як найчастїйше згадувати його імя, перечитувати його твори, виучувати ся їх на память, переймати ся тими великими думками, які містять ся в його творах і переводити їх в житє, значить: робити так, як він нас навчає.

Сьвяткуючи память великих людий, ми використуємо сю хвилю якраз на се, щоби пригадати собі заслуги тих людий, їх житє, їх дїла, і се є нагода, коли ми можемо робити постанову йти їх слїдами в народній працї.

Не розходить ся тут о цїлковите наслїдуванє їх дїл, бо того ми не годні зробити, що вони зробили; але нам треба старати ся робити **так,** як вони робили.

Нехай нам здаєть ся, що відвічальність за цїлий нарід спочиває на кождім з нас, як каже Франко:

Кождий думай, що на тобі мілїонів стан стоїть,
Що за долю мілїонів мусиш дати ти одвіт!

Коли ми відчуємо дійсно на своїх плечах відвічальність за долю цїлого народу, тодї щойно, згідно з бажанем Франка, будемо готові до походу „в мандрівку столїть з його духа печатю" і будемо йти так довго, доки не дійдемо до нашої мети.

Бо пора се великая есть!
У завзятій, важкій боротьбі
Ми поляжем, щоб славу і волю і честь,
Рідний краю, здобути Тобі.

ВІД ЗВИЖИНА ДО ЗБОРОВА.

(Після кореспонденції воєнного справоздавця В. Геґелєра).

Поволеньки висуває ся з своєї криївки довга, велична, золотої краски „ковбаса". Вона має сотки ніг. І вони співають монотонну, жалісну мельодію. Тепер вже бальон находить ся на своїм становищі, а жовніри скоро відкидають мішки з піском, що держать великана при землі. Входимо до коша. Командант кричить: „Готов". Офіцир в долині видає приказ: „Поволи пускати в гору". І поволи підносить ся „ковбаса" — так назвали австрійські жовніри свої бальони — на сталевій лині в гору. Краєвид і виднокруг поволи розширюють ся. Довгі горби, бачені з гори, сплощують ся і коли ми піднесли ся бальоном в гору на висоиість тисячу метрів, можемо відтам дуже гарно переглянути весь фронт від Звижина аж до Зборова.

В глубокій долині потока Вятина і ріки Серету лежить Манаїв. Тут і дальше на північ, коло Макового Гаю, переломили ся російські полки. В ночи наступив протинаступ німецьких і австрійських резерв. Шість разів опісля Росіяни били наступами на стрaчені становища і шість разів з кровавими головами мусїли відступати.

Впрочім в тім часї менї довело ся переживати рідку і дуже дивну подію. В ожиданю російського наступу я в товаристві кадета від артилєрії удав ся на становище, відки обсервовано наслідки гарматного огню, щоб лїпше можна було приглядати ся наступови. Та все було глухо і тихо. Кромі кількох слабких експльозій шрапнелїв я не чув через цїлий час ніякого гуку. І ми зневолені вернули ся назад до штабу. Тільки коли ми вертали вже назад, зачули кілька карабінових сальв. Тимчасом по нашім прибутю до штабу нам сказано, що власне тепер відбито один з найсильнїйших російських наступів. Ми находили ся в так званім „глухій полосї", де всї гуки і грохіт губили ся, і хоч довкола нас вів ся завзятий бій і гарматна стрілянина, ми нїчого з того не чули.

На полудне від Макового Гаю видно руїни села Гарбузова. Знищена горальня і знищена церква. Сховане поміж деревами лежить село Перепельники. А отся сріблиста стяжка, що веть ся полями, се ріка Стрипа, на якої стромих берегах лежить село Волчківцї. Воно неначе горить. Червоні огненні язики і білі хмарки димів із шрапнелїв повисли понад соломяними стріхами села. Ясно і докладно видно зарис наших закопів, які тягнуть ся поміж Ярославичами і Монилівкою. Золота Гора, якої голий верх є тільки з полудневого боку дещо зарослий деревами, лежить неначе сповита кровавим туманом. Скісно до тої гори біжить зелїзничий шлях і перетинає сю гору коло Зборова. Часть північна того зелїзничого шляху, що йде через Красне до Львова, належить до нас. Часть полуднева, що йде до Тернополя, є в російських руках.

Молодий офіцир від артилєрії, що находить ся коло мене в коши бальона, з тої висоти кермує огнем австрійської 30 і пів центиметрової гармати, що острілює становища російської артилєрії на віддаль яких 10 кільометрів. Перших кілька вистрілів впало заблизко і більше на право. Та вже від пятого вистрілу кождий ґранат після помічень офіцира бив у призначену цїль. Відси видно в рівних відступах часу що три минути, як в віддалї підносить ся в гору щось неначе чорна опона. А за хвилину на тлї синого неба ясно показують ся великі куснї каміня, пошарпані дула гармат, порох і пісок. А все те перемішане з кровавими людськими членами тїла.

Слїдуючого ранку я вибрав ся на оглядини тої потвори, що грізно, неначе бульдоґ, визирає у небо з своєї підземної криївки. В далекім віддаленю від потвори розсїла ся на земли ґрупа українських жінок і хлопців та дівчат, і вищивають. Всї вони на головах мають жовнірські шапки. Власне тепер з підземного маґазину вивиндовують на верх ґранат, що важить около 700 фунтів. Та механїзм є такий штучний, що один жовнїр кількома порушеними підоймами всуває сей тягар в дуло гармати. Тимчасом кадет числить мішочки з порохом, які є потрібні на се, щоби вислати ворогови сей страшний дарунок. Мішочки ладують. Засува западає. „Позір!" кричить канонїр. „Позір... Сховати ся", командує офіцир. Усе ховає ся. Кількох їздців, що їхали дорогою, скоро зіскочило з коний. Жінки, хлопцї і дівчата відчиняють широко уста і затикають уха пальцями. Жовнїр шарпнув за шнур довжини кілька метрів. З глухим гуком, який однак не є такий страшний і сильний, як того можна було надїяти ся, вилїтає величезний ґранат три кільометри високо. Він летить зі страшним витєм, зойком і ревом. Все це стогне і реве в воздухах, а вже жінки поновно стали пильно вишивати, а хлопцї кидати на себе грудками. Нїхто відси не журить ся вже тим, що в воздухах тягнеть ся тонесенька нитка чорного диму. І нїхто за нею не дивить ся.

Отеї величезні гармати віддали вже неодну важну прислугу на італїйськім теренї. Тепер вони прийшли на східний терен. За коротких кілька годин є готова підстава від гармату. Тепер наїздає гармата на кількох сильних автомобілях, що можуть робити по 14 кільометрів на годину.

І чим довше війна триває, тим значінє артилєрії стає більше. Побіда не перехилить ся на сторону, де є численнїйші і хоробрійші батальони, але де є сильнїйша і вправнїйша артилєрія. І таксамо, як зросло значінє артилєрії, таксамо збільшили ся способи її ужиткованя. Дотеп, що при артилєрії все, до послїдного кінського хвоста мусить бути математично обчислене, находить потвердженє і полягає на дїйсности. Тепер таке, що якась батерія бігом заїздає на становище і стає стріляти на видимого ворога, може стати ся тільки в часї погонї. Загально беручи, артилєрія стріляє все на невидимого ворога, а її очима є становище підглядача, що старасть ся підсунутись як найблизше до ворога і сам схований, помічує, куди падуть стрільна його батерії. При помочи телефонїчного апарату, який він має при собі, і дроту, що тягнеть ся по земли, передає свої поміченя до батерії, що нераз і кілька кільометрів є віддалена від нього.

Читайте українські книжки і ґазети бо часте читанє веде до просьвіти, а просьвіта — се сила. — Пишіть по цїнник книжок до друкарні „Свободи".